List 37. **NOVICE** Tečaj LIX.

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 6 kron, za pol leta 3 krone in za četrt leta 1 krono 50 vin., — po pošti prejemane pa za celo leto 7 kron, za pol leta 3 krone 50 vin., za četrt leta 1 krona 80 vin. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 80 vin. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejemlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 16 vin., za dvakrat 24 vin., za trikrat 30 vin. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 13. septembra 1901.

Politični oddelek.

Narodna avtonomija.

I.

Najvažnejša točka slovenskega narodnega programa, glede katere soglašajo vse stranke, samo da se z gotove strani največkrat proti njej greši — glej na pr. Koroške slovenske posojilnice in poskus, jih odtrgati od celjske zveze ter jih priklopiti zvezi nemških posojilnic — je zahteva po narodni avtonomiji, zahteva, naj bodo posamezni narodi samosvoji gospodarji v šoli, v cerkvi, in sploh v svoji domačiji, naj žive po svojih navadah in goje svoj narodni jezik, v centralnem parlamentu pa naj ima vsak narod njegovemu številu in njegovi davčni sili primerno zastopstvo.

Ko se je prvič precizirala ta zahteva, se jej je vse posmehovalo, dasi bi se ž njo hipoma naredil konec vsem narodnostnim bojem v državi. A danes je ta misel na potu do zmage. Izrekli so se zanjo najrazumnejši politiki raznih strank, fevdalci in klerikalci, kakor liberalci in socijalni demokratje raznih narodnosti in kar je še važnejše, začelo se je tod in tam tudi resno delati na nje izvršitev.

Zagovorniki „nerazdeljivosti kraljestev in dežel“, vitezi „političnih individualitet“ zamorejo sicer dobiti še marsikako bitko, ali že v tem, da se boj ne vodi več v znamenju centralizma in federalizma, vidimo znaten napredek. Ko bi bil pred nekaj leti mogel misliti, da doživimo v letu 1901 dva, v vseh detajlih popolnoma izgotovljena načrta sloneča, na principu narodne avtonomije? Res, da so nemški radikalci s pomočjo tirolskega namestnika grofa Merweldta pokopali Grabmayerjev načrt na razdelitev Tirolske, res je tudi, da načrta, ki sta ju izdelala nemški poslanec baron d' Elwert in češki poslanec dr. Stransky za delitev Moravske nimata dosti upanja, da bi bila v bližnji prihodnjosti sprejeta, a nobeden teh načrtov ne izgine več s površja, in sicer za to ne, ker so ti načrti izraz živega stremljenja po narodni neodvisnosti. To stremljenje se da dušiti in zadrževati, dokler je ljudstvo slabotno, nezavedno in malo omikano, ali uničiti se ne da, ker izvira iz pravice ljudstva do narodne samostojnosti.

Pravi se navadno, da moč je pravica. Pa tudi v pravici tiči velika moč, dasi doseže vsak narod le toliko pravice, kolikor ima moči. Tirolski Italijani dosežejo gotovo svojo avtonomijo, ako bodo imeli toliko moči, da razbijejo deželni zbor, ki jim krati njih pravico, česar v sedanjih razmerah ne zamorejo doseči drugače kakor z obstrukcijo. Poskusili so s tem sredstvom in že začetek opravičuje njih upanje na ugoden uspeh.

Zahtevanje po narodni avtonomiji izvira iz velike misli, da mora biti vsaka država urejena tako, kakor je primerno ljudski koristi, ne pa kakor se zdi kakemu oblastnemu državniku. Država ni nikak obstrakten pojem, ampak druzega nič, kakor skupnost sil vseh njenih prebivalcev, in ima nalogo, braniti in varovati pravice in interese njenih prebivalcev. Država, ki tega ne more ali neče storiti, je izgubila pravni naslov do eksistence. V naši državi se je doslej z vsemi silami delalo na to, da so se slovanski narodi, torej večina prebivalstva, zadrževali v kulturnem in gospodarskem razvoju in da so se njih narodne pravice kolikor je le bilo mogoče prikrajševale, dasi tega korist države absolutno ni zahtevala, dasi je to naravnost proti koristi države. Res, da napredovanje v narodnem oziru provzroča konflikte in boje mej starejšimi in mlajšimi narodi. To je neizogibno, ker so starejši narodi v posesti gotovih predpravic. Ti konflikti in boji so ravno dokaz, da je v mehanizmu države nekaj napačnega. In kaj je napačnega? Te iz starodavnih časov preostale „politične individualitete“, ki ne odgovarjajo več sodobnim razmeram in ne odgovarjajo več razvoju, kateri so narodi dosegli, ker je v njih izraženo in uteleseno krivično načelo, da je jeden narod poklican gospodovati, drugi pa tlačaniti. Politične individualitete

so v nasprotju z živimi interesi vseh narodov, če tudi jih gotove klike zagovarjajo in branijo, ker z njih pomočjo vzdržujejo krivico, ker z njih pomočjo tlačijo drugi narod in teptajo pravo.

Politični pregled.

Notranji položaj. — Ministrski predsednik dr. Körber ima veliko skrbi, kako pojde na jesen v poslanski zbornici. V taktičnem oziru se drži načela, pustiti vse na strani, kar bi zamoglo parlament razburiti. Narodnostne stvari, politična in cerkvena vprašanja naj se potisnejo v ozadje in parlament naj se, dokler ne pridejo na vrsto budget in nagodbene predloge, bavi z vsakovrstnimi, raznim strankam jako simpatičnimi predlogi in reformami. To je Körberjev načrt in njegovi oficijozi menijo, da se obnese, dasi pravijo Čehi, da o nagodbi ni govora, dokler se ne reši jezikovno vprašanje na Češkem.

Zunanja politika. — Minister zunanjih del grof Goluchowski jo je korenito zavozil. Štiri leta si je pustil kaditi, da je glede kočljivega balkanskega vprašanja dosegel popolno porazumljenje z Rusijo, vsled česar ga je vse občudovalo, sedaj pa se je izkazalo, da je bilo vse sama „farbarija“, kar se je o tem porazumljenju govorilo in pisalo. Grof Goluchowski je zašel v velike stiske. Da bi svojo tako hitro otemnelo državniško slavo nekoliko polakiral, se zdaj silno peha, da bi ruski minister zunanjih del grof Lamsdorff po sestankih v Gdansku in Compiegneu vsaj na črno kavo prišel na Dunaj. Zajedno tudi naznanja, da ga v oktobru obiščeta Bülow in Prinetti, pa vse to ne bo dosti pomagalo

Deželnozborske volitve v Gališki. — V kmetskih občinah so dosegli konservativci velikansko zmago. Kakih sredstev so se posluževali, je znana stvar. Ker imajo konservativci tudi veleposestvo v rokah, imeli bodo v novem deželnem zboru tričetrtinsko večino, in bodo lahko počenjali, kar bodo hoteli. Neodvisno kmetsko stranko poljsko so konservativci pri tej volitvi ubili in ravno tako pomedli vse tiste Maloruse, ki so v zadnjem deželnem zboru uprizorili abstinenco.

Katoliški shod v Olomucu in ondotni protestni shod. — V nedeljo je bil v Olomucu katoliški shod, zajedno pa so vse nemške stranke priredile protestni shod. Oba shoda sta bila številno obiskana. Uspeh katoliškega shoda je bil ta, da se je začelo mej posvetno inteligenco mogočno protiklerikalno gibanje. Nam se zdi, da ni prav dobro znamenje, da se je na protestnem shodu tako viharno ni iz več tisoč grl klicalo: „Proč od Rima“!

Nemci med seboj. — Mej nemškimi radikalci in mej takozvano nemško ljudsko stranko je prišlo do ostrega konflikta. Nemška ljudska stranka zahteva, da se mora Češka razdeliti, nemški radikalci pa so proti temu, češ, če se uvede nemški državni jezik, so temu zagotovljene tolike prepravice, da ni treba razdelitve Češke. Če bi se Češka razdelila, bi se s tem onemogočilo uvedenje nemškega državnega jezika. Ta principijelni konflikt se je vsled agitacij za deželnozborske volitve na Češkem jako poostril. Schönerer je na shodu v Solnogradu nemško ljudsko stranko imenoval stranko spekulantov. Profesor Kaiser je na to ostro odgovoril, pa dobil od Schönererja novih psovk.

Hrvatska. — Zdaj so na Hrvatskem na dnevnem redu velike manifestacije, v katerih se viharno protestuje proti postopanju italijanske vlade v zadevi zavoda sv. Jeronima.

Nemčija. — Te dni je nagloma umrl dolgoletni nemški finančni minister Miquel. Mož je bil ženijalen politik, sicer pa ne poseben značaj.

Vojna v južni Afriki. — Čim bolj se bliža 15. t. m., ko stopi v veljavo Kitchenerjeva proklamacija, s toliko večjo napetostjo se pričakujejo vesti iz južne Afrike. Angleži so menda v velikem strahu, kajti sedaj pošiljajo že burske žene nagovarjat Bure, naj se udajo. Buri se pomikajo čedalje bolj proti jugu in so sedaj samo še nekaj milj od Kapstadta. Gradé si baje utrdbe ter so popolni gospodje na vzhodnem delu Kaplandije, zlasti ker se jim pridružuje vedno več Holandcev. Res, da se tu in tam Angležem posreči, doseči kak uspeh, ali ti uspehi so le majhnega pomena za končni izid. Ako Angleži s svojo proklamacijo dne 15. t. m. ne dosežejo, da se Buri udajo, kar je pa izključeno, potem so afriško igro izgubili

Amerika. — Na prezidenta Združenih držav ameriških Mac Kinleya se je zgodil te dni v Buffalu atentat. Ko je Mac Kinley obiskal panamerikansko razstavo, približal se mu je neki gospod in dvakrat nanj ustrelil. Mac Kinley je bil zadet v prsa in v trebuh. Kroglja mu je šla v želodec. Zdravniki so prezidenta takoj operirali in upajo, da mu rešijo življenje. Napadalec, ki je bil takoj aretiran, je priznal, da je anarhist. Zove se Czongosz in je rodom Poljak. Prezident William Mac Kinley, ki ima velike zasluge za razvoj industrije in trgovine in ki je Zjedinjene države tudi politično znamenito povzdignil, je sedaj 57 let star. Atentat na Mac Kinleya bo za anarhiste usoden in to je prav, kajti v tem je ves sves jedin, da so Američani puščali anarhistom preveč svobode.

Obrtnija.

Revizija zadrug.

Zakon o obligatorlčni reviziji pridobitnih in gospodarskih zadrug.

(Dalje).

K posameznim točkam le-te postave bilo bi pripomniti še to le:

§ 1. Posebna določba, da je treba pri reviziji tudi preiskovati, ali so se držale postavne ali statutarične določbe, naj nikakor ne izključuje, da bi revizor pregledal tudi te zadružne principe, ki sicer niso kodificirani, vender pa se ravna po njih v praksi, in preiskal, da-li je uprava zadruge odgovarjala namenom in principom.

§ 2. Po premenah na referentovem načrtu postave naj se izrazi, da ima zveza, odgovarjajoča zahtevam te postave že do tega pravico, postaviti revizorja, da torej ne more biti odvisno od oblastva, ali se naj ta pravica podeli ali ne.

Ozirati bi se moralo tembolj na ta koncem stavljeni predlog, ker potrebuje tvoritev zveze že sama oblastvenega odobrenja, oziroma registrovanja, kakor se pač tvori zveze, ali po društvenem zakonu ali zadružnem.

§ 3. Ako se tudi zdi z ozirom na velike stroške pri proizvedbi revizije, da bi bilo najbolj želeti velikih zvez, vender se je morala izreči z ozirom na resnične odnošaje tudi dopustitev manjših zvez, za katere bodo tvorile vez navadno iste gospodarske naloge in isti jezik.

Ali je zvezi vkljub malemu številu v njej združenih zadrug (društev) možno, izpolnjevati dolžnost revizije, mora se preiskati pri uradnem potrjenju njenih pravil.

§ 5. Odvzetje pravice postaviti revizorja na podlagi slučaja, omenjenega v opombi k 3. točki, leži v interesu stvari in tvori potreben korelat k pravnemu pripoznanju, omenjenemu v točki 2.

§ 7. Po sporočilu o proizvedeni reviziji pri oblastvu, omenjenemu v točki 2., odstavku 2., naj se temu omogoči kontrolirati, ali kaka zveza odgovarja naloženi ji dolžnosti revizije.

Preizkušnja revizijskega poročila po zvezinem predsedstvu, o kateri se govori v drugem odstavku točke 7., naj zagotovi zapovedano objektivnost poročila.

Da se doseže zaželjeni uspeh revizije, zdelo se je potrebno, v prvi vrsti zato skrbeti, da sporočilo revizorjevo o onih zadrugah in društvih, ki imajo nadzorno svetovalstvo, pride pred oči temu svetovalstvu. Zadnja odločba tega, kar se ima zgoditi v smislu revizijskega poročila, izročeno je občnemu zboru vseh društvenikov, kot popolnoma avtonomni, zadnji instanci.

§ 9. Ker se zdi, da ni izključen slučaj, da ostanejo vsi opomini in pouki revizorjevi brez uspeha in se razbijejo ob nasprotovanju nekorektno ravnajočega načelstva, morala se je ustvariti možnost, v skrajnem slučaju prisiliti odpravo protipostavnih in protipravilnih dogodkov.

Določilo se je torej, naj se v takih slučajih predloži revizijsko poročilo oblastvom, določenim pod točko 2, odstavek 2.

Brez te določbe manjka posebno trgovskim sodiščem možnost po sedanjem stanju zakonodajstva, postopati proti upisanim zadrugam.

Z revizijskim poročilom pa, konstatujočim protipostavnosti in protipravilnosti, morejo po točkah 87. do 89. postave z dne 9. aprila l. 1873., pri društvih po postavi z dne 26. novembra l. 1852 oblastva postopati.

Iz tega pa, da je, ako se neprestano ravna protipostavno in protipravilno, revizor ali pa zvezin predsednik dolžan, prepisano poročilo revizorjevo predložiti oblastvu, se ne sme nikakor sklepati, da se mora držati revizijsko poročilo samo formalistično in da se mora omejiti na samo konstatovanje protipostavnosti in protipravilnosti. Obratno!

Kakor je pripomnjeno v točki 1. naj se revizijsko poročilo trudi, kolikor mogoče natanko popisati vse odnošaje in vse naredbe zadruge in delovati na to, da se naredbe, ki sicer niso proti določbam zadružne postave ali pravil, ki pa vender njihovem duhu in njihovim principom ne odgovarjajo, zboljšajo ali pa odstranijo.

V takih slučajih pa more le teoretična in praktična izkušenost revizorjeva in njegovo prepričanje o pravičnosti svojega grajanja, pomagati, ne pa oblastino postopanje".

Načrt postave o obligatorični reviziji pa je sledeč:

„Postava z dne . . . o reviziji pridobitnih in gospodarskih zadrug in drugih društev.

V sporazumu z obema zbornicama državnega zbora zdi se mi potrebno ukreniti, kakor sledi:

§ 1. Po postavi z dne 9. aprila l. 1897., drž zak. št. 70, registrovane pridobitne in gospodarske zadruge, kakor tudi prej otvorjena društva, ki imajo namen, omenjen v točki prvi navedene postave, dolžne so dati pregledati po revizorju, ki je strokovno izobražen in ne pripada isti zadrugi (društvu), svojo upravo in svoje poslovanje v vseh strokah uprave vsaj vsako drugo leto.

Pri reviziji je posebno pregledati, ali se vsekdar ravna po postavah in statutih, in to se mora izrečno pripomniti v revizijskem poročilu.

Določbe te postave veljajo tudi v slučaju likvidacije, dokler ta traja.

§ 2. Zveza, odgovarjajoča zahtevam te postave, mora se smatrati, da ima pravico, postaviti svojega revizorja za vse k njej spadajoče zadruge ali društva.

Priznanje pravice nadzorovanja podeli, ako se razprostira zveza čez več dežel, ministrstvo notranjih zadev, drugače pa politična deželna oblast.

Za tiste zadruge in društva, ki ne pripadajo k zvezi s samosvojo pravico revizije, postavi se revizor, in sicer za zadruge po trgovskem sodišču, za društva po političnem deželnem oblastvu, v čegar okrožju imajo svoj sedež. (Konec prih.)

Prvi vipavski kmetijski shod, združen s sadno in grozdno razstavo

prirede podpisana društva dne 15. septembra l. 1901 v Kosovljah pri Rihenburgu.

Na shodu se bodo razpravljala najbolj pereča vprašanja glede našega sedanjega gospodarstva, vzlasti ona, ki se tičejo najvažnejših naših strok, namreč vinarstva in sadjarstva. Določi se, v kateri smeri naj vipavski kmetovalci delujejo v bodoče, da dobijo kolikor mogoče bogatih, dragocenih a jednovrstnih pridelkov, in kako naj se organizuiejo, da bodo te pridelke gotovo in drago prodali.

Razstava bo kazala svetu, kaj pridelujemo v naši deželi, a pokaže tudi, kaj bi lahko pridelovali. V dosego tega namena vabijo se naši gospodarji, da razstavijo v obili meri svoje pridelke. Posebna komisija, sestavljena iz nepristranskih veščakov, določila bo razstavljalcem denarne in druge nagrade od 50 do 100 kron.

Kdor hoče razstaviti, oglasi naj se pri prvo podpisanem društvu do 12. septembra.

Na razstavi se bodo razkazovala tudi različna opravila, ki so našim gospodarjem bodi neznana ali pa jih slabo opravljajo, kakor na pr.: kako se ima pravilno napravljati belo in kako črno vino, kako je ravnati s kletarsko posodo, kako se sadje zapakuje, suši in shranjuje, kako se napravlja sadni mošt itd.

Shod, katerega se lahko vsakdo udeleži, prične v nedeljo dne 15. septembra ob 10. uri zjutraj. Razstava se otvori po shodu in bo odprta tri dni.

Vstopnina znaša 20 stotink.

Vipavski kmetovalci! Vsi stanovi človeške družbe se gibajo in napredujejo. Ali naj še nadalje spimo? Ne! V bratski slogi združimo se dne 15. septembra vsi do

enega in pokažimo svetu, da smo vstali, da hočemo napredovati tudi mi! Tu gre le za našo vidno propadajoče gospodarstvo, katerega hočemo rešiti! Vse brez razlike in političnega mišljenja vabi odsek za prireditev prvega vipavskega kmetijskega shoda, združenega s sadno in grozdno razstavo.

Vinarsko in sadjarsko društvo v Brjah. — Vinarsko in sadjarsko društvo v Kamnjah. — Vinarsko in sadjarsko društvo v Rihenbergu.

Proti peronospori in oidiju ali plesnjivcu.

V prvi številki „Našega Doma“ smo opominjali vinorejce, naj uporabljajo vsa sredstva, da obvarujejo trte peronospore in oidija ali plesnjivca ali grozdne plesnobe. Vsem je znano, da obvarujemo trte s tem, da jih oškropimo z galico in apnom, plesnjivca pa z žveplanjem. Izvedeni možje so dokazali, da so to dobra in edina sredstva proti navedenim trtnim boleznim, če se le vrše o primernem času in po gotovem načinu. Nekateri škropijo posebej in žveplajo posebej. Najboljše in najcenejše pa je, da se oboje stori ob jednem in sicer dve- ali trikrat v letu. Prvič se naj škropi iz žvepla začetkom junija, drugič od začetka do srede julija in ako je tretjič potrebno, do srede avgusta. Ako se škropi z galico in žvepla ob jednem, se mora primešati apnu in galici toliko žvepla, kolikor je apna. Ker bodo naši vinorejci menda vsi žveplali in škropili z galico ter apnom ob jednem, zato se ne bodemo ozirali na to, kako se naj žvepla s suhim žveplom. Za prvo škropljenje vzemi na 300 litrov vode $1^1/_2$ do 2 kilograma galice in dvakrat toliko, to je 3 do 4 kilograme pogašenega apna in ravno toliko žvepla; za drugo in tretje pa 3 do 4 *kg* galice tudi na 300 litrov vode ter 6 do 8 *kg* apna in isto množino žvepla. Kdor pa noče žveplati, kar se mu pa ne svetuje, tisti naj vzame samo gori navedeno množino galice in apna. Ker je prav težko žvepleno cvetje v vodi potopiti in ko si ga potopil, ti rado vsede na dno, zato se naj apnu najprej prilije malo vode in med mešanjem dosiplje žvepleno cvetje, ter tako dolgo meša vse skupaj, da se žveplo potopi popolnoma, nato pa se dene vse skupaj v vodo, kjer je že raztopljena galica. S to mešanico se potem poškropijo trte, listje in mladje z navadno peronospora-brizgalnico. Vinorejci, ki ravnajo na ta način, imajo lepe, zelene in zdrave trte ter sveže veliko in nepepelnato grozdje. Zato kmetje, ne opuščajte tudi vi tega. Bog je poslal proti goricam bolezni, pa dal nam je tudi pripomočke, da se jih obvarujemo. Ne držite rok križem! „Pomagaj si sam in pomagal ti bo Bog“! pravi pregovor. Končno še naj opomnim, da se dobi žveplo najceneje v deželnih preskuševalnicah (Landesversuchsstation) v Gradcu (Heinrichstrasse 39) in v Mariboru in sicer žakelj 50 *kg* težak po 8 kron (kilogram tedaj 16 vinarjev). Manj kot 50 *kg* se ne razpošilja. Zato si naj naroči več kmetov in vinorejcev skupno. Denar se naj pošilja naprej; zadnja pošta in železniška postaja se naj zaznamujeta natančno. Pri trgovcih pa je žveplo dosti dražje in tudi ni tako dobro. „Naš Dom“.

Kmetijske raznoterosti.

Smetljiva pšenica se ne sme dajati v hrano konjem, ovcam, svinjam ali goveji živini. Konji dobijo drisko, govedi zadržuje prebavljanje, najbolj pa škoduje svinjam. Smetljivo pšenico prevejaj vsaj dvakrat z vejačo in enkrat z mlinom, potem jo prodaj ali daj mleti malim mlinarjem na vodi, ki perejo pšenico in se potem dobi od zdravega zrnja še dosti dobre moke. Smetljivo zrnje, ki pri vejanju pade na tla, se naj sežge. Slama smetljive pšenice se sme rabiti za steljo, kjer se bo sejala pšenica ali druge rastline, od katerih se prejme smetljivost. Pleve od take pšenice se najboljše porabijo za mešani gnoj. Pomešajo se z apnom in kalijevo soljo in to ubije smetljive klice in na to mešanico se namečejo plasti zemlje.

Pazite na svinje. Nastopili so dolgi in vroči poletni dnevi. Ravno v tem času se rada zaleže svinjska kuga in napravi v hlevih velikansko škodo. Mnoge gospodinje so si same krive, da jim pocrkajo pujski, ker premalo skrbe za uboge stvari. Svinja je sicer nečista stvar, vender nesnaga tudi njej škoduje. Spuščajte jih večkrat na zrak, če mogoče na zelen pašnik. Zračite in kidajte pogostoma svinjske hleve. Svinji je sedaj poleti čista voda pol krme. Nalivajte jim večkrat sveže vode. Dobro jih je tudi večkrat politi z vodo, seveda ne premrzlo, praščeke pa večkrat oprati in okopati. Taki prasci rajši jedo in hitreje rastejo.

Da salata ne gre preveč kvišku, je lahko pomagati. Deblo se pri zemlji blizu do polovice z ostrim nožem zareže. Vsled te zareze se sok zastavlja in salata ne more kvišku, pač pa se napravi debela glava.

Žitne cene. Za poljedelca je zelo važno, kako bo izpadla žetev ozimine v raznih deželah. Od tega je odvisno, ali bo cena našemu žitu poskočila ali pa padla. Na Nemškem, posebno na Pruskem, se obeta jako slaba žetev, zlasti pšenica je jako trpela in so jo morali skoro polovico preorati. Tam bodo morali torej od drugod kupovati žito. Na Angleškem, Francoskem, Srbskem in Bolgarskem kažejo žetve srednje dobro. Na Ruskem-Poljskem bo slabo, v ostali Rusiji pa prav dobro. V Ameriki se obeta dobra žetev, in to bo na kvar našemu žitu, ker se naše žito ne more lahko meriti z ameriškim. Tudi Avstralija ima letos boljšo žetev, kakor lani. Na Avstrijskem še stojé žetve precej dobro, samo na Češkem je pšenica trpela. Suša meseca majnika jo je pri nas nekoliko zadržala, ker je takrat šla v klas, tudi ovsu in koruzi je škodovala. Na Ogrskem so pa zimske setve precej slabe. Cena žitu se je zato zvišala.

Poučni in zabavni del.

Okrajni zdravnik.

Povest. — Spisal Srečko.

I.

Prav nič ni napredovala vas Lazišče v zadnjih tridesetih letih. Drugi mlajši rod je sicer nastopil, a podedoval je poleg dobrih lastnostij tudi vse slabosti svojih prednikov. Tako je, kakor je bilo tedaj. Ako pa moramo verjeti tistim, ki velijo, da če stvar ne napreduje, pa nazaduje, torej jim moramo pritrditi, da je Lazišče celo

nazadovalo. Brez malih sprememb pa vender ni, tistega ne smemo trditi. Saj vemo, kaj se dogaja v človeškem življenju. Tistega otroci, ki se dandanašnji šopiri obilim bogastvom, ne bodo imeli morda nič v prihodnje. Drugi pa, ki sedaj nima nič, pridobi si v teku času premoženja in spoštovanja. In taka je tudi v Lazišču. Tistih par mogotcev, ki se sedaj razteza tam, ni bilo takrat niti na Božjem svetu, drugi pa, ki so tedaj rogovilili in „denar delali“, tisti so izginili brez sledu.

Edina, potemtakem prva in zadnja gostilna v Lazišču je bila „pri Vrbi“. Podjetni krčmar Fran Tomič je imel poleg tega tudi še prodajalno in opekarno. Tedanji rod ga je blagroval in ga koval v zvezde. Nu — in njemu se je godilo res dobro. Saj so zahajali k njemu vsi vaški „škrici“ in kmetje iz celega okraja bodi si v gostilno ali v prodajalno. Poleti je imel za boljše goste prirejeno na prostem, tik kegljišča, po zimi pa jim je opravil „ekstra zimer“.

Nekako pričetkoma velikih počitnic tistega leta sedeli so „rihtni“ gospodje na Tomičevem vrtu. Zavzeli so si bili prostore okrog dolge mize, da so lahko mej seboj kramljali. Dve vrtni svetilnici, dobro zavarovani krog in krog z debelim steklom zoper vsak prepih, vsako burjo ali severček, sta slabo brleli in prav malo razsvitljevali krog mize sedečih osem gospodov.

Sodnik Linikando je govoril z adjunktom Hlebcem o neki uradni stvari. Kancelist Bernotti, zdravnik Furlan in kontrolor Paka so se pogovarjali koncem mize nemški. Davkar Trobec je praktikantu Vrabcu nekaj dopovedoval in ta dva je poslušal Tomič.

„Pardon gospoda! — Oprostite, toda imenitno — to vam pravim“!

Nagloma se je sodnik nekaj domislil in s tem uvodom je pričel pripovedovati. Z malo, smelo bi se reči gosposko, ročico, segal je neprestano v dolge, črne lase. Od ondod je potegnil preko lica po bradi, ter isto nekoliko spravil v red.

„Dva sem danes — dva, kar naenkrat — há há, kaj tacega pa še ne“!

Vsi so ga pazljivo poslušali, že radi tega, ker je bil najvišji dostojanstvenik celega okraja.

„— — Gori sem stal ob gabru — gori, no saj vsi veste, kje je Strmi hrib. Stojim — stojim — gledam — poslušam — piskam — piščem, kar ti prileti lep, velik, grahast jereb. Pomerim lepo, previdno — seveda počasi, — kar ti prileti še samica in sede tik njega. Pomerim — sprožim in oba — — ali čujete — oba na en strel. Ali se je že čulo kaj tacega. — — Pomislite, dve jerebici na en strel“!

Vsem so se izvili vzkliki občudovanja iz prs, seveda iz golega spoštovanja.

„Sehr gut“! oglasil se je zdravnik, da je s tem dokazal moje nemško mišljenje.

„Kaj tacega še ne — — še nikdar ne“! povdarjal je z nova sodnik, ko je popil pol kozarca piva.

S tem je bila končana prva znamenitost tistega večera.

„Vi ste bili danes na Ločniku, kaj ne“?

S tem vprašanjem se je obrnil adjunkt Hlebec k zdravniku.

„Da, da, bil. Nič nevarnosti, gospod adjunkt“!

Potem pa, ko si je odpihal lepodišeč cigarin dim izpred oči:

„Z noži so se malo in jaz jih lepo zakrpal in zašil, kakor je treba“!

Komaj štiriindvajsetleten človek je bil ta zdravnik. Prav nič lep ne, da si se je delal na vso moč prijaznega. Velika, štirioglata glava čepela mu je med visokimi rameni. Čudne, lakomne poteze krog velikih, mesnatih usten izdajale so hipoma ves njegov značaj. Oblečen je bil skrbno, najnovejše po tedanji modi.

„Torej ovadbe ne bo, kakor menite“? vprašal je zopet za to se zanimajoči adjunkt.

„A — ne, čemu tudi — v par tednih so vsi zdravi“!

Popihal si je zopet dim izpred nosa, poklical še jedno merico pijače, potem pa, kakor bi ga kaj uščipnilo:

„Danes sem pa nekaj lepega videl, kar je res, je res“!

„Kdaj“?

„Kje“?

„Kaj pa“?

Vsi so se zanimali za zdravnikovo pripoved.

„Doli sem jezdil z Ločnika, prav počasi seveda, korakoma. Tu doli, pod vasjo pa srečam konjederko in lepo, mlado, čedno stvarico. Ein nettes Kind“.

„Ak — —“ izvilo se je praktikantu iz grla, kajti on ni bil še dolgo v Lazišču, kakor tudi zdravnik ne.

„— — Stara je nagubančila čelo in se ozrla v stran. Ona mlada pa se je ozrla v me — — ah te oči. Wunderbar schön! Gosposko krilce jej je kaj dobro pristojalo. In kaj naj rečem še le o belem slamniku na kakor noč črnih, laseh. Videti jej je bilo, da jo zanimam, kajti ko sem se ozrl, je i ona gledala po meni in konjederko nekaj izpraševala. Ta stara čarovnica vem, da ni nič dobrega o meni povedala. Ali punica je pa lepa — tisto pa — vsa čast“!

„Imela bo tudi gotovih trideset tisoč“! je pristavil Tomič, kot domačin in dober poznavalec konjederkinega premoženja.

„Je-li hčerka tisto“? vprašal je skrbno zdravnik.

„Da — do sedaj je bila v Gradcu v nekem zavodu“!

„Škoda, da ste s staro tako grdo ravnali“!

S tem je sodnik podražil zdravnika videč, da se ta več, kakor je treba, zanimlje za konjederkino hčerko.

„Nič ne bo“!

„Škoda“!

Vsi so se mu smijali spoznavši, da se gotovo kesa vseh bridkostij, katere je kdaj učinil konjederki, svoji konkurentinji v zdravniški praksi.

Zdravnik pa je utihnil in ne malo žal mu je bilo, da je takoj tako ostro postopal s konjederko. Seveda, on ni poznal razmer. Da je on vedel za konjederkino hčerko in njenih trideset tisoč, vse drugače bi bil postopal. Sedaj pa ta sitnost. Razne misli so se mu podile po glavi. Ker pa v nocojšnji družbi ni mogel mnogo misliti, o tem, se je poslovil.

Pri Skončnici je imel stanovanje v prvem nadstropju. Pred dobrimi devetimi meseči dobil je službo okrajnega zdravnika z letno plačo 600 gld. Početkoma je ostajal večinoma doma, le na večer je zahajal k Tomiču. Opažali so na njem nelepo lastnost: preveliko lakomnost do denarja. V početku je štedil in kopičil, ter si prihranil toliko, da je pred kratkim kupil konja, voz, sedlo. Omislil si je hlapca in deklo, ter pričel udobneje živeti. Svoje obiske krog bolnikov pa je zaračunjal kar najdražje mogoče.

Kot sin priprostega kmeta, srednjega premoženja, se je šolal v raznih mestih. Z lepimi nadami se je pričel učiti, da bi čim preje prišel do namena. Najboljše se mu ni godilo. Skrbni stariši so mu mnogokrat mesto novcev in hrane pošiljali le dobre svete in koristne nauke. Doma skrbno vzgojen je kazal še v mestu svojo nepokvarjenost dolgo neomadeževano. Toda čimbolj je prihajal v leta, toliko bolj se je spoznaval. Sprevidel je, da svet kreposti prav tako malo čisla, kakor kake napake. Videl je povsod sleparstvo, laž in kruhoborstvo. Čutil je, da le denar rodi ugled in blagostanje. Uvidel je, da vsak obrača plašč po vetru, če se hoče živeti. Tako si je polagoma ostrupil nazore in njegov uzor je postal: naglo do dobre službe, v službi prislužiti si denarja, z denarjem pridobiti si ugleda in časti, s častjo pa — sreče. V takem prepričanju živeč je tudi slabeje napredoval v šoli. Nekako v šesti pa ga je minulo vse veselje do duhovskega stanu, za kar sta kar gorela roditelja. Popihal jo je v tedanji kirurgiški zavod „Josephinum“ na Dunaj, kjer so se poleg prav malo medicinskih vêd učili tudi briti in striči. Tam je menil, da pride najpopreje do zaželjenega smotra.

Tako je postal kirurg, ranocelnik, zdravnik, „padar“ ali kakor ga že hočemo imenovati. Med njegove prve čine, katere je dovršil prišedši v Lazišče, moramo prištevati one, da je vsem, ki so njemu dohodke pridili, ostro na prste stopil. V tem sta bili prizadeti dve osebi.

Vaška konjederka pečala se je že od nekdaj z ozdravljanjem bolnikov. Trebalo jej je le pokazati „vode“ in ona je iz istega spoznala vse mogoče in nemogoče bolezni. Pri malovernem ljudstvu jej je to donašalo obilo dobička. Poleg tega se je malo pečala z oderuštvom, ki je prav tedaj bujno cvetelo. „Obrt“ donašala je tudi precej, torej se pač ne smemo preveč čuditi, da je dala hčerko v Graški zavod in da je imela za njo preskrbljenih 30.000 gld. dote. To je takoj ovadil zdravnik Furlan sodišču in nič niso pomagali izgovori, dejanje je bilo kaznjivo in bogata, ponosna, ohola konjederka je morala plačati globo in sedeti nekaj časa. Ume se pač, kako čutstvo je gojila odslej napram zdravniku.

Druga oseba pa je bila Osolniška Štefinka. Ta je vsako jesen nakupila v Ljubljani neke sipe, isto razmočila v steklenici vode in zdravilo za vsakojake bolezni je bilo prikrojeno. V adventu je šla po navadi „z doma“. Steklenico je postavila v košarico, poleg iste dêla pa še mal zavoj sipe za potrebno rezervo, če „pojde kupčija dobro“. Tako je šla pobirat ščetin. Prišedša v hišo, usedla se je po navadi na klop pri peči in ondi glasno na njej priljubljen način ponujala svoje „arcnije“, kakor še dandanašnje Blasnikova pratika rabi med inserati:

„Za glavobol, za skrnino, za prehlajenje, za trganje, za čistenje krvi, za ujedanje, za krvotok, za vročico, za vročico, za pljučnico, za kašelj, za uroke itd.“.

Ako jej je kdo ponagajal, da za bolezen ne potrebujejo ničesar, ampak če ima kaj zoper njo, tedaj je po navadi prišla v zadrego, a za dolgo nikdar. Če se jej je kdo kje čudil, kako je to mogoče, da zoper toliko bolezni eno samo zdravilo pomaga, izgovarjala se je svetopisemsko:

„E — vera pomaga — vera“!

Prodajala je svojo posebnost, če je sploh smeti tako imenovati tisto brozgo, za gotove novce ali pa za odmeno s koruzo, z ržjo, s fižolom, z grahom ali pa s ščetinami.

Tej baburi je težje prišel na sled zdravnik Furlan. Ko pa jej je po dolgem naporu res preskrbel dvadnevno brezplačno stanovanje s samo enkratno jedjo na dan, zaklela se je, da mu vrne.

On — no, on pa se je malo brigal za to.

Predno pa je zaspal zdravnik tisti večer, je minulo še precej časa. V resnici se je kesal, zakaj je ovadil konjederko, a kaj, ko človek ne more poznati vsakega posameznega takoj. Razmišljal je in razmišljal, kako bi se približal konjederkini hčerki, a pravega izhoda ni mogel najti.

II.

Na oni strani, kjer se vrsté Laziški logovi, prav pod vasjo, na samem stoji konjederkino poslopje. Hiša je lepa in prostorna, ter kaže na prvi pogled imovitega gospodarja. Zadaj vrsté se gospodarska poslopja v lepi vrsti.

Med priprostim ljudstvom je ukoreninjen čut, da ne marajo veliko občevati s konjederci. Takrat pa je bilo to še vse hujše. Kdor je bil ravno dolžan ali pa je imel kaj opravila radi bolezni, ta se je še oglasil pri njej, drugače pa so se je izogibali, kakor gobovega človeka. Prav to je hudo bolelo konjederko in, da bi gospodom in kmetom vsaj nekoliko imponovala, dala je iz lastnega nagiba hčerko Marijo, katera je bila njeno edino dete, v Gradec, kar jo je stalo precej novcev. Tamkaj se je hčerka učila vseh takrat najnovejših reči, prav nič pa potrebnih. In sedaj, ko je prišla domov, je znala sicer igrati klavir in malo francosko, a peči kruha, prati in šivati, tega ni umela. To je praktični konjederki kaj

težko dejalo. Vender pa, ker je svojo hčerko resnično ljubila, dopadalo jej je na njej vse, naj je bilo še tako slabo.

„Se vé, se vé, tako zahteva čas“! udala se je po navadi konjederka hčerkinim razlagam. Ona sama ni imela nikake izobrazbe, zato se pa ni hotela preveč čuditi hčerkinim željam in novotarijam, da ne bi s tem kazala, kako jo dete prekaša.

Navadno sta sedeli v pritlični sobi, katera je bila pa že mnogo lepše opremljena na hčerkino zahtevanje. Mati je sedela v starem naslanjaču, kakor se po navadi tedaj, ko je pacijente vsprejemala, hčerka pa je vezla.

Obilega života je bila konjederka, pač znamenje, da se jej ni godilo preslabo. Na mesnatem, kratkem vratu, zakritem s tremi podbradki, pa je čepela okrogla glava, oborožena z rudečimi lici in topim, ne premajhnim nosom.

Vsa drugačna pa je bila njena hčerka, sedaj gospica Mimi, kar se res gosposko sliši. Vitka, polnih udov, ki pa vender niso bili premesnati, da bi dajali telesu leno podobo, srednje ženske velikosti, ponašala se je z izredno črnimi lasmi in najtemnejšimi očmi. Vedela je dobro, kako mora držati ustna, da je čarobnejša, da je videti najivna ako malo zavihne z nosom in da je ljubka če se malo, prav malo smehlja. Oče jej je bil umrl, ko je bila še malo dete. Na gospodarstvu se ni opazilo nikake spremembe, saj ga je vodila materina spretna roka.

(Dalje sledi.)

Novice.

— **Osebne vesti.** Suplent v Ljubljani, gosp. dr. Vladimir Herle je imenovan profesorjem na mestni realki v Idriji. — Nadučitelj v Litiji gosp. Josip Kostanjevec je imenovan učiteljem na II mestni deški ljudski šoli v Ljubljani. — Učitelj v Velikih Laščah, gosp. Josip Pavčič je imenovan nadučiteljem istotam.

— **Petindvajset let** je preminulo te dni, odkar je vstopil v pisarno banke „Slavije“ sedanji nje pisarniški načelnik, gosp. Jakob Avšič Tem povodom priredil se je slavljencu na čast večer, na katerem je ravnatelj „Slavije“, župan Hribar, v iskrenih besedah pozdravil jubilanta ter mu v svojem imenu v priznanje dolgoletnega in marljivega ter vestnega delovanja izročil dragocen prstan. Ravnateljev namestnik, gospod Ivan Přibil, nazdravil je slavljencu v imenu uradništva, povdarjajoč njegovo ljubeznivo kolegijalnost in mu imenom uradništva poklonil zlato naprsno iglo. Med animiranim večerom, ob katerem sta napivala slavljencu gosp. Vatroslav Holz in gosp. dr. Muhovski, je preminil večer, ki bo gotovo dolgo ostal v najlepšem spominu slavljencu, in ki je dokazal, kako priznanje in spoštovanje vživa pri svojem šefu in pri kolegih.

— **Nova izvirna drama.** Gosp. ravnatelj dr. Fran Detela je izročil vodstvu slovenskega gledališča izvirno veseloigro v treh dejanjih „Učenjak“, ki se uprizori v bodoči gledališki sezoni.

— **Deželnozborske volitve.** Pri volitvi iz kmetskih občin dne 12. t. m. je bil v okraju Vipava-Idrija izvoljen narodnonapredni kandidat gosp. Ivan Božič, v vseh druzih okrajih so bili voljeni kandidatje katollško-narodne stranke.

— **Trgovska in obrtna zbornica kranjska** ima v četrtek, dne 19 t. m. sejo, v kateri izvoli dva poslanca v deželni zbor kranjski.

— **»Gospodarska zveza«** se je oprijela tudi kupčije z zeljem, vsled česar se utegne cena tega zlasti v revnejših slojih priljubljenega živila močno podražiti.

— **Premembe posesti.** Gosp Seidel, mesar v Sp. Šiški, kupil je od Janeza Kmetiča takozvano „Kozlovo“ posestvo za 12.400 gld s fundus instructusom. Moža je k prodaji prisilil zdivjani 25letni sin Andrej. Nad malopridnim zgražala se je že več let vsa občina. Zoper četrto božjo zapoved je čestokrat grdo grešil. Pred kratkim je zopet starega očeta pretepaval, potem prodal materno doto in odšel v Trst zapravljat. Pri vrnitvi sprejelo ga je orožništvo. Objednem je izvedel, da je njemu namenjevi dom — prodan. — Glavni trg v Spodnji Šiški se bo olepšal, ter bo postavil novi gospodar mesto sedanjih bolj zanemarjenih, s slamo kritih poslopij gotovo čedno stavbo.

— **Novo uradno poslopje v Radovljici.** Justično in finančno ministrstvo sta ukrenili, da se sezida v Radovljici posebno jednonadstropno poslopje za okrajno sodišče in za davčni urad. Stroški bodo znašali 79.500 kron.

— **Zdravniški minimalni tarif za Kranjsko,** izključujé Ljubljano je: 1. Obisk podnevi v hiši bolnikovi 2 K. 2. Navaden obisk v stanovanju zdravnikovem ob naznanjeni ordinacijski uri 1 K. 3. Obiske in ordinacije, katere se zahtevajo ob gotovi uri, plačati je dvojno 4. Ako se zdravi več članov jedne obitelji objednem, za vsacega nadaljnega bolnika 1 K. 5. Zdravniški konsilij 10 K, in sicer tako za ordinarija, kakor za konsilijarija. 6. Vsaki nadaljni konsilijarni obisk po 4 K. 7. Za vsake, v interesu bolnika porabljene $^1/_2$ ure, začete $^1/_4$ ure polno računajoč, 2 K. 8. Za zdravniško pomoč po noči, t. j. od 8. ure zvečer do 8. ure zjutraj plačati je dvojni tarif. 9. Zdravniško spričevalo zasebnikom 4 kron. 10. Spričevala pri zavarovanjih proti nezgodam (naznanila in zaključek) 6 kron. 11. Spričevala pri življenskih zavarovanjih brez ozira na zavarovalno svoto 10 kron. 12. Pismena konsultacija 2 K. 13. Izruvanje zoba 1 K. — Za naslednje izvršbe se poleg zgoraj navedene pristojbine in za porabo obvez zaračuna še: 1. Za uravnavo frakture ali luksacije kake manjše kosti 2 K. 2. Večje kosti 6 K. 3. Za traheotomijo ali herniotomijo 20 K. 4. Za vsako porodniško operacijo 10 kron. 5. Za izvršbo manjšega kirurgičnega dela in za porabo instrumenta pri preiskavi 1 K. Za eventuvalno asistenco zaračuna se posebej.

— **Vojaške vaje na Notranjskem** so bile v soboto končane in se je začelo vojaštvo še isti dan vračati v svoje garnizije. Od sobote na nedeljo je pasiralo Ljubljano 13.200 mož. Kakor čujemo, se je pri vajah zgodilo več nesreč. Tako je bil neki domobranski častnik z bajonetom zaboden v nogo, seveda slučajno, neki topničar je bil povožen, in sta mu bili obe nogi strti. Domobranci so se pri vajah tako razgreli, da so se s sovražniki kar spoprijeli, in je bilo več mož od streljanja osmojenih.

— **Demonstracija.** Od 9. na 10. t. m. se je peljal skozi Ljubljano romarski vlak s 500 Tirolci. Nemškonacijonalni dijaki so to izvedeli in proti romarjem uprizorili na kolodvoru demonstracijo.

— **Sedež zadružnega instruktorja za** Štajersko, Koroško, Kranjsko, Tirolsko in Predarlsko se je iz Inomosta premestil v Gradec.

— **Velezanimiva knjiga.** Alfred Jensen, znani pospeševatelj kulturnih teženj in duševne zveze med Slovani in Švedi, je izdal v Stockholmu v švedščini 25 Aškerčevih balad pod naslovom „Anton Aškerc, Sloveniska Ballader“ ter je knjigo posvetil v spomin šestdesetletnice švedskega pesnika Snoilskega. Prelagatelj je poklonil en izvod svoje knjige tudi gospodu Hribarju „kot županu mesta Ljubljane“. V literarnih

slovenskih krogih bo knjiga vsekako vzbudila mnogo zanimanja in občno pozornost. Prevod stane v našem denarju 2 K 64 h.

— **Kontingentni obračun.** Po letošnjem kontingentnem obračunu je za mesto Ljubljano žrebna št. 40/I. končno veljavna zaključna številka vojske, žrebna št. 69/I. končno veljavna zaključna številka domobranstva in žrebna št. 78/II končno veljavna zaključna številka nadomestne rezerve vojske. Mesto Ljubljana je dalo v pretečenem letu 58 vojakov, izmed katerih je bilo uvrščenih 38 v vojsko, 6 v domobranstvo, 9 kot čezštevilnih v vojsko in 5 kot čezštevilnih v domobranstvo.

— **Pregledovanje na črti bohinjske železnice.** Te dni prične pregledovanje črte druge železniške zveze s Trstom na črti od Jesenic do Trsta. Inženirji in njim pridejeno osobje bodo pregledovali cel načrt, merili in postavljali svoja znamenja. Da morejo vse to v redu storiti, bodo morali iti v hiše, posekati tudi kako drevo, odstraniti kak plot itd. Da ne bo oporekanje in nesporazumljenje med inženirji in med prizadetimi posestniki, se je že naznanilo, da se eventuelna škoda povrne, ter se prosijo ljudje, naj ne delajo ovir pri tem pregledovanju, naj ne stavijo pretiranih zahtev glede odškodnine ter naj puste v miru znamenja, katera dajo postaviti inženerji. Glede določbe za odškodnino se bodo obračali do župana in do poškodovanca. Ako bi se kdo protivil ali zoperstavljal, pride v nazskrižje s politično oblastjo. Radi tega svetujemo prizadetim, da gredo na roko inženerjem ter se vedejo tako, kakor pritiče, seveda pričakujemo pa tudi, da inženirji in politična oblast postopajo tako, da ne bodo dali povoda pritožbam.

— **Zgradba bohinjskega predora.** Dela pri zgradbi druge železnične zveze s Trstom lepo napredujejo. Bohinjski predor, ki bode 6.800 metrov dolg in bode torej jeden največjih tunelov v Avstriji, je na severni strani izkopan že v dolžini 450 metrov, na južni strani pa v dolžini 290 metrov. Meseca novembra se že prične delo z električnimi stroji in potem bo delo še hitreje napredovalo. V to svrho zajela se bode Bistrica, ki se bo 3400 metrov daleč napeljala ter dajala okroglo 1000 konjskih močij. Delo se je oddalo znanemu podjetniku Ceconiju, ki je zgradil tudi arlberski tunel. Upati je, da bo bohinjski predov v treh letih dogotovljen.

— **Slovenska mestna šola v Gorici.** „Soča“ prijavlja velezanimiv članek, ki nam zopet kaže, kako korenito so jo zavozili v jednem najvažnejših narodnih vprašanj, v zadevi slovenske mestne šole v Gorici. Tisti, ki so stali na čelu boja za to šolo, so se boju odpovedali in pode sedaj slovensko deco iz „Šolskega doma“ v nekdaj Katinellijevo vojašnico, ker „Šolski dom“ ne more več vzdrževati vseh razredov. Rodoljubi so že pred meseci opozarjali, naj se „Šolski dom“ ne zlorablja v strankarske namene, a bilo je zaman.

— **Železnica Čedad — Sv. Lucija.** Italijanska vlada resno misli na železnico od Čedada po Nedižki dolini mimo Kobarida do Sv. Lucije. Naročila je tudi že, da se za to črto izdelajo načrti. — Spodbodla jo je k temu važnemu koraku dobra volja, katero je pokazala avstrijska vlada za železnico od Sv. Lucije do Kobarida in potem dalje do Loga, kakor jo je sprožila goriška napredna stranka že jeseni l. 1899.

— **Rojanski župnik Jurizza kot zmagovalec.** Znano je, da je mej rojanskim župnikom Jurizzo in mej tržaškim škofom prišlo do konflikta, ker župnik ni hotel pri popoldanski litaniji slovenski peti Tantum ergo. Škof je vsled tega župnika Jurizzo suspendiral a divinis. Zdaj je rimska kongregacija za obrede v tej zadevi odločila proti škofu in za župnika Jurizzo. Škof je na smrt bolan in je bil te dni previden.

— **Umrl** je v Trebnjem ondotni rojak gosp. dr Ignacij Klemenčič, c. kr. redni vseučiliški profesor v Inomostu in slovenski pisatelj, v starosti 49 let. Blag mu spomin!

— **Poneverjenje.** Polir pri Tönniesovi opekarni v Kosezah, Fran Martinussi, je v soboto delavcu Jos. Stibilu iz videmske okolice pomotoma 160 kron preveč izplačal. Stibil pa preveč prejetega denarja ni vrnil, ampak je ž njim še tisti dan pobegnil.

— **Pogreša se** od 27. avgusta 12letna deklica Marija Novakova. Deklica je svoji materi ušla.

— **Utopljenko** so našli te dni v Savi pri Tomačevem. Izkazalo se je, da je ta utopljenka identična z ono Marijano Bončo iz Spodnjih Pirnič, ki je pred nekaj dnevi izginila z doma.

— **Strela** udarila je te dni v Begunjah nad Cerknico v cerkveni stolp, in omamila dve ženski, ki sta pred cerkvijo stali.

— **Nezgoda pri cesar Franc-Jožefovem mostu.** Te dni je pripeljal posestnik Valentin Boh iz Podpeči s čolnom okoli 200 vreč belega peska k zgradbi cesar Franc-Jožefovega mostu v Ljubljani. Ker mu delavci od zgradbe niso prišli pravočasno na pomoč, da bi čoln pred mostom ustavili, je voda nesla čoln naprej, ki je zadel v stavbni oder in ga polovico podrl. Sin Valentina Boha se je rešil s skokom v vodo, delavec Franc Bezlaj pa se je rešil na nepodrti del odra. Valentin Boh je bil najpopred skočil na breg in je skušal čoln z vrvjo obdržati nazaj, ker ga pa ni mogel, skočil je nazaj v čoln. Tudi on se je rešil na stavbni oder. Čoln s peskom vred se je prevrnil. Boh ima precejšnjo škodo, ker mu je čoln razklalo, pa tudi graditelj mostu ima škodo, ker bode moral del stavbnega odra na novo postaviti. Dogodek je bil privabil mnogo občinstva na sv. Petra nasip.

— **Požari.** Pri Sv. Andreju v Trstu je zgorela tovarna za olje. Škode je 4 milijone kron. V Spodnji Zadobrovi pri D. M. v Polju so trem posestnikom zgorele hiše, gospodarska poslopja in pridelki. Škode je 21.700 kron?

— **Zopet požar v Kropi.** Dne 10. t. m. zjutraj je v Kropi zopet gorelo. Ogenj je uničil tri hiše.

— **Redek slučaj.** V Jablanici pri Ilirski Bistrici porodila je neka žena mrtvo dete, ki je imelo dve glavi, 4 rok in 3 noge.

— **Nesreče.** 56letni posestnik Ivan Resman po dom. Starula iz Begunj je na planini, kjer je kosil, padel v 200 *m* globoko brezno in se ubil. Ponesrečenec je bratranec ljubljanskega škofa. — 81letni Mihael Prosen iz Vrbice pri Ilirski Bistrici je padel z voza in se tako pobil, da je pol ure pozneje umrl. — Josip Dežman iz Mošenj je v Brežah na Koroškem utonil.

— **Samomor v samostanu.** V dominikanskem samostanu v Brežah si je te dni 29letni pater Alfonz Rospini z britvijo prerezal vrat Ko so ga našli, je bil že mrtev.

— **Ženske postajne načelnice.** Na Tirolskem bodo na nekaterih postajah prepustili načelstvo malih železniških postaj ženskam. Razume se, da so na tako preuredbo železniški uradniki jako nevoljni.

— **Češki dijak in avstrijska železnica.** Pred par tedni je prišel k blagajni železnične postaje v Toplicah praški dijak, imenom Dvoržak ter zahteval vozni listek v češkem jeziku. Uradnik pri blagajni pa ga ni umel in dijak se ni hotel posluževati druzega jezika in odšel je brez voznega listka v kupé. Ko pride v kupé sprevodnik, zahtevajoč od njega vozni listek, pové mu, da ga nima in zakaj da ga nima. Toda pomagalo ni nič: moral je plačati kazen. Mladi Čeh je proti temu vložil priziv pri vodstvu železnice z motivajo, da on ni kriv, da ni imel listka, ker ga je pravilno zahteval od uradnika, da pa ni njegova krivda, ako uradnik ne umeje češki, kakor bi bila njegova dolžnost. — Od tega dijaka bi se mi Slovenci lahko učili marsikaj!

— **Talar odvetnikov.** Justično ministrstvo je izdalo naredbo, da morajo odvetniki nositi talarje pri porotnih sodbah in pred sodnimi dvori v slučajih, katere določijo odvetniške zbornice. Poslej bodo torej sodniki in odvetniki v talarjih.

— **Za butarico suhljadi.** Gozdar kneza Lichtensteina je zalotil v Koričevem na Moravskem 35letnega delavca Schlampo, ko je nabiral po gozdu suhljad. Delavec je zbežal in gozdar ga je ustrelil. Delavec je bil velik siromak in je zapustil ženo s petimi otroki!

— **74 kilogramov 40 dekagramov vinarjev.** V Altmansdorfu pri Dunaju je poslal neki trgovec neki firmi v Hetzendorf račun, glaseč se na 372 kron, kateri pa se je zdel dotični firmi mnogo pretiran. Ker ni hotel šef tvrdke tožiti trgovca, kateremu se ni zdelo vredno natančno dokazati, da je res upravičen, zahtevati toliko denarja, se je maščeval s tem, da je poslal trgovcu v samokolnici polno vrečo vinarjev, ki so tehtali 74 kilogramov 40 dekagramov vinarjev, češ, da je sedaj poravnan račun 372 kron.

— **Nečloveška mati.** Na Dunaju je policijski stražnik aretoval perico Mebenschaft, ki je beračila pri ljudeh. Na rokah je nosila dojenčka. Ko jo je policaj aretoval, treščila je dojenčka z vso silo na kamenita tla. Dojenček je nevarno ranjen na glavi.

— **Gosli iz porcelana.** Najnovejše na polju keramike je izdelovanje gosli in mandolin iz porcelana. Način takega izdelovanja je iznašel neki Maks Freyer.

— **Kako Madžari slavé svojega Jokai-a.** Madžarski pisatelj Maurus Jokai je prišel nedavno v veselo družbo na margaretskem otoku v Budimpešti. Družba ga je z bučnim veseljem posadila na častno mesto, šampanjec je pričel pokati in napitnice so se vršile. Za nekaj dnij pa je dobil Jokai račun za izpiti šampanjec v znesku 240 kron. Jokai je izjavil, da plača samo toliko šampanja, kolikor ga je on izpil, a gostilničar s tem ni bil zadovoljen in zato ima sedaj stvar sodišče v rokah.

— **Nepošten sodnik.** V Budimpešti bode te dni sojen sodnik Fr. Kermons, ki se je dal od strank podkupovati. Sodnik Kermons je takoj, ko mu je bila dostavljena obtožnica, spisal brošuro, v kateri dolži mnogo svojih sodniških tovarišev istih dejanj.

— **Umor in samomor.** V Szegedinu je živel uradnik Arpad Pap s svojo mlado, lepo ženo, s katero se je pred par leti poročil, v večnem prepiru. Pred nekaj časa pa ga je žena ostavila ter je šla k svojim sorodnikom. Pap pa je šel za svojo soprogo ter je ustrelil najprej njo, potem pa še samega sebe.

— **Zavod sv. Jeronima v Rimu.** Predrznost, katere so zmožni le v Primorski in po Dalmaciji živeči kulturonosci Italijanaši in renegatje, izvršila se je te dni v Rimu. Tolpa najetih postopačev, vodena po omenjenih kulturonoscih, je pri belem dnevu in pred očmi italijanskih redarjev udrla v poslopje zavoda sv. Jeronima ter začela razsajati in gospodariti, kakor bi bila v svojem domu. Poklicano redarstvo je izjavilo, da ne more posredovati, pač pa naj se prej o zadevi izjavijo tribunali. Tako izjavo more dati oni, ki z nasilstvom soglaša, ker se ni še nikoli slišalo, da bi redarstveniki pustili izvršiti napad ali nasilstvo, ker se o prepornem vprašanju še niso izrekle sodnije, na koje pa se v tem slučaju še mislilo ni. Ali za danes povemo le dogodek po brzojavu: V Rimu bivajoči Lahi (Renegati) iz Dalmacije so v četrtek dne 5. t. m. opoludne pod vodstvom načelnika kongregacije sv. Jeronima, Alacevicha Kalačeviča siloma vdrli v kolegij sv. Jeronima in istega zasedli. Rektor Pazman je poklical policijo, ki pa ni hotela intervenirati, češ, da se gre za civilno-pravni razpor. Lahi so razobesili dalmatinsko zastavo in priredili v prostorih kolegija banket ter brzojavno izrazili italijanskemu kralju svojo udanost, zadrskemu županstvu pa poslali brzojavni pozdrav. Tekom popoldneva je prišel sovetnik avstrijskega poslaništva intervenirat, a načelnik imenovane kongregacije ga je odslovil. Isti načelnik je tudi obvestil vse stranke, stanujoče v hišah hrvatskega kolegija sv. Jeronima, da ne smejo nikomur drugemu kakor njemu plačevati najemščine.

— **Novi macedonski odbor** je izvolil svojim predsednikom Mihajlovskega in podpredsednikom generala Zovčeva. Sarafov je prišel na zborovanje, a izvoljen ni bil, ker so njegovi nasprotniki raztrobili, da je društvenih denarjev več milijonov naložil v inozemstvu

— **Žaba v želodcu.** V Dornbirnu so operirali te dni neko osebo, ki je dolgo bolehala na želodečni bolezni. V želodcu so dobili — žabo.

— **Rabeljevi govori.** William Beatric, umirovljeni rabelj v Worcestru, hoče si razen pokojnine zaslužiti še kak vinar. Za majhno vstopnino prireja govore o svojih rabeljskih izkušnjah, o umetnosti, kako najložje človeka obglaviti ali obesiti. Njegova soba je prenapolnjena z radovednim občinstvom — dam je več. Z izvanredno domišljijo popisuje Beatric zadnje obsojenčeve trenutke: kaj mu je dišalo, kaj je pil, kadil, skrivnostne besede, katere je obsojenec šepetal, kadar mu je že petljo zadrgnil na vrat, — sploh izbira jako zanimivo snov. In nežnočutne dame, mladina in kar je radovednih poslušalcev, vse zadržuje sapo, izbulja oči, nastavlja ušesa, da jim le nič ne uide, kadar govori rabelj o lomljenju tilnika, o dolgih in kratkih petljah in drugih skrivnostih in natančnostih rabeljeve čudne obrti.

— **Koliko poštnih pošiljatev dobi sv. Oče?** V preteklem letu je sv. Oče dobil na dan 22.700 pisem, časopisov in zabojčekov. Za vsprejem teh ogromnih korespondenc je nastavljenih 40 tajnikov. — Naš cesar dobi na dan povprečno 200 pisem.

— **Kadet-častniški namestnik — ciganski vodja.** Nedavno je šel nadporočnik Martin Zoldi k ciganom in postal njih vodja. Sedaj pa se je pridružil ciganom tudi kadet-častniški namestnik Zsiga Gazsi, ki je služil še pred kratkim v 43. pešpolku in se pociganil docela. Postal je ciganski primas. Oba častnika imata svojo kapelo ciganskih godcev ter igrata po budimpeštanskih kavarnah. Seveda sta oba častnika rodom Madjara.

— **Tekmec prof. Schenka.** Znani, nekoliko fantastični astronom Camille Flammarion se bavi v zadnjem času z istimi študijami kakor prof. Schenk, kateri trdi, da je možno določiti spol otroka. Flammarion meni, da barve jako vplivajo na bodoči spol bitja, v prvi vrsti pa hrana. Svoje poskuse, s katerimi je imel baje mnogo vspeha, je delal Flammarion na — metuljih ter misli, da se vrši pri ljudeh isti proces.

— **»Ika« zopet potopila.** Čitatelji se bodo še gotovo spominjali onega parobroda, imenom „Ika“, ki je pred dvemi leti trčil v reški luki z angleškim parnikom „Tyria“ in je pri tem mnogo ljudij zgubilo življenje. Oni parnik so nato prenovili in mu dali ime „Angelica“ ter ga prodali nekemu grškemu pomorskemu društvu. Le malo časa je krožil ta parnik po morju, kajti zopet je trčil z drugim parnikom in se pri tem potopil. Zgubile sta pri tem dve osebi življenje. Parnik „Ika“ bil je, kakor se vidi iz vsega, v jako nesrečni uri spuščen v morje.

— **Nag gost.** V ponedeljek zjutraj ob 7. uri je prišel v neko gostilno na Schafbergu blizu Dornbacha docela nag gost, ki je zahteval pijače. Gostilničar pa je nagemu gostu pokazal vrata. Ali nagi mož je šel preko ceste v drugo gostilno, sedel ondi za mizo in zahteval vina. Gostilničar pa je peljal gosta na policijo, ki ga je spremila končno v blaznico.

— **Umor ritmojstra Kosigka.** 31. januvarja t. l. popoludne je bil na jezdališču v Gumbinemu ritmojster Krosigk vpričo vojakov ustreljen. Kdo ga je ustrelil, ni znano. Sumljiva sta podčastnika Marten in Hickel, a vojaško sodišče je oba oprostilo. Višje vojno sodišče pa je obsodilo Martena v smrt, Hickela pa oprostilo. Zanimivo pa je, da je celo zastopnik tožbe priporočal sodišču, naj Martena ne obsodi v smrt, nego le v 12letno ječo. A sodišče je sodilo na smrt! Sodba je vzbudila silno nevoljo mej ljudstvom.

Loterijske srečke.

V Lincu dne 7. oktobra t. l.: 19, 83, 20, 39, 66.
V Trstu dne 7. oktobra t. l.: 90, 27, 70, 14, 55.
V Pragi dne 11. oktobra t. l.: 20, 72, 40, 53, 35.

Tržne cene.

V Ljubljani dne 13. septembra 1901. Pšenica K 8.20 h, rž K 6 80 h, ječmen K 6.50 h, oves K 7.20 h, ajda K 6.50 h, proso K 7.50 h, turšica K 6.40 h, leča K 9.— h, fižol K 9.— h. Vse cene veljajo za 50 kilogramov.

100—300 gold. na mesec

zamorejo osebe vsakega stanu na vsakem kraju gotovo in pošteno brez kapitala in zgube zaslužiti z prodajo postavno dovoljenih državnih papirjev in srečk.

Ponudbe sprejme **Ludwig Oesterreicher,** Deutsche Gasse 8 Budapest. (6—10)

Čudež iz Švice!

Podpisana tvrdka pošlje vsaki osebi, katerega stanu da je, proti poštnem povzetju, v trgovini še za nezaslišano ceno

2 krone 60 vinarjev

carine prosto, izborno in natančno, **24 ur tekočo uro s 3letnim jamstvom.** Ob enem dobi vsaki kupovalec take ure **eno elegantno, fino façonirano verižico zastonj priloženo.** Ako ura ne ugaja, se ista lahko **premeni** ali pa se **da denar nazaj.** Edino se naroča na naslov: (1—3)

„Schweizer Uhren-Vertretung in Krakau Postfach Nr. 29.“ (Galizien).

Za bolne v želodcu!

Vsem tistim, kateri so se skozi prehlajenje ali preobilno jed, ali s težko prebavljivo, prevročo ali mrzlo jed ali neredno življenje, želodečno bolezen nakopali kakor: **želodečni katar, želodečni krč, želodečni bol, težko prebavanje ali želodečno zazližanje,** se jim tu dobro domače sredstvo priporoča, kateri izvrstni zdravilni učinek je vže mnogo let izkušenj. To je znano

prebavno in kričistilno sredstvo,

Hubert Ullrich-ovo zeliščno vino.

To zeliščno vino je iz izborno zdravilnih zelišč z dobrim vinom pripravljeno ter vtrdi in poživi celi človeški prebavni organizem, brez da bi to kakšno čistilno sredstvo bilo. Zeliščno vino odstrani vsa motenja v krvi in čisti vse slabe snovi v krvi, ki bolezni provzročujejo, in deluje na prenovitev zdrave krvi.

Pri pravočasni rabljivosti tega zeliščnega vina, se vsaki želodečni bol kar v kali zatre. Zatorej bi se pred vsem drugim močnim in razjedljivim sredstvom. Ni le zdravju škodujejo, rabilo. Vsa znamenja kroničnega (zastarenega) želodečnega bola so: **glavobol, riganje, zgaga, napenjanje, slabosti z bljuvanjem,** katera vže po kratkem povživanju tega vina prenehajo.

Zabasanje in temu slabi nasledki, kot **tesnoba, kolika, srčno bitje, pomanjkanje spanja, naliv krvi v jetra, vranica** in **v čreva,** se skozi to zeliščno vino hitro in na lahek način odpravi, ker vse slabi snovi iz želodča in črev odstrani.

Suhi bledi obraz, pomanjkanje krvi, slabost, so znamenja slabega prebavanja, slabe krvi in bolnih jeter. Pri popolnem **slabem teku, razdražljive oslabelosti** in **slabem čutu,** kakor **vednem glavobolu** in **pomanjkanju spanja,** odmrjejo taki bolniki počasi pa gotovo. Zeliščno vino pa dá oslabelemu životu **novo moč.**

Zeliščno vino povzdigne tek, povspeši prebavljenje in reditev, ter preosnovi in pospeši in zboljšuje napravo krvi, poživi vzdražene živce in preskrbi bolniku nove moči in novo življenje. Mnogobrojna priznanja in pohvalna pisma potrjujejo vse to.

Zeliščno vino se dobiva v steklenicah po **1 gld. 50 kr.** in **2 gld.** v lekarnah v Ljubljani, Litiji, Kamniku, Škofji Loki, Kranju, Radovljici, Idriji, Tolminu, Trebnjem, Novem mestu, Ribnici, Kočevju, Metliki, Črnomlju, Postojini, Ajdovščini, Vipavi, Celju, Sežani, Trstu itd., kakor v vseh lekarnah v Avstro-Ogerskem. Tudi razpošiljajo 3 ali več steklenic po izvirnih cenah na vse kraje Avstro Ogerske

Proti ponarejanju se svari!

Zahteva naj se izrecno

Hubert Ullrich-ovo zeliščno vino.

Odgovorni urednik: **August Pucihar.** — Tisk in založba: **J. Blasnikovi nasledniki.**